

LITTERATUR

TOMMY MÖLLER:

Den diskreta skammen

Då och då griper en tung defaitistisk hand tag i den svenska borgerligheten. Det suckas och klagas, de borgerliga är splittrade och har inte något alternativ heller i någon innehållslig mening; socialdemokraterna går inte att besegra. Ungefär så brukar det låta.

Torgny Segerstedt (red): **Det politiskt omöjliga**. Ratio 1988

Med tanke på att socialdemokraterna dominerat den politiska arenan i över ett halvt sekel är naturligtvis sådana tongångar inte särskilt egendomliga. Ty den socialdemokratiska hegemonin ligger som en våt filt över svensk politik. Det politiska språket i Sverige är socialdemokratiska.

De borgerliga partierna är dåliga på att kommunicera sin politik. Trots att de vid det här laget borde ha en viss vana i att opponera, är de nästan ständigt på defensiva. Borgerligheten tycks i allt väsentligt acceptera en diskussion på socialdemokraternas villkor. Och då handlar det som regel om att ducka.

Hegemoni behöver dock inte innebära en fullständig borgerlig uppslutning bakom socialdemokraternas utgångspunkter; det kan mycket väl förekomma häftiga dispyter och meningsmotsättningar. Avgörande är snarare det något mer svårgripbara (som socialdemokraterna lyckats med): att förmå tillräckligt många opinionsbildare och opinionsförmedlare att medvetet eller omedvetet godta socialdemokraternas grundvärderingar så att dessa upphöjs till någon typ av moraliska rättsnören. Den amerikanske statsvetaren och Skandinavienkännaren Hugh Heclö hävdar att det är just detta som hänt i Sve-

rige under efterkrigstiden; socialdemokratin har upprättat ett intellektuellt ledarskap som gör att nästan alla lever i en föreställningsvärld som definierats av socialdemokraterna.

Det värsta en borgerlig politiker vet är att bli anklagad för att gynna de rika. I den svenska politiska debatten, där plånboksfrågor och fördelningspolitik alltid står i fokus, är som bekant den typen av anklagelser inte helt sällsynta. Det är socialdemokraternas standardgrepp. Borgerliga politiker tvingas därför ägna ganska betydande tid åt att besvara frågeställningar om hur soppköer kommer att ringla över torgen efter ett regeringsskifte.

Om detta handlar Carl-Johan Westholms utmärkta uppsats "Borgerligheten som kyrkoruin" i boken *Det politiskt omöjliga*. Mot borgerlighetens diskreta skam står enligt Westholm en socialdemokrati som förefaller vara immun mot ideologisk kritik. Så länge man står på de svagas sida är man oantastlig.

Socialdemokraternas hegemoni ger sig också till känna när det gäller historiedokumentationen. Det var socialdemokraterna som utrotade fattigdomen i Sverige, basta. Eller var det måhända så att socialdemokraterna *satt vid makten* när Sverige under stort politiskt samförstånd utvecklades till ett välfärdssamhälle? Huruvida tillväxten hade varit högre eller lägre om landet haft en annan regering vet vi naturligtvis inte; vad vi vet är att BNP fördubblades under två decennier. Det var alltså rekordårens tillväxt som skapade förutsättningar för de sociala reformerna inte tvärtom.

Ytterst få borgerliga politiker vågar egentligen stå upp för de ideal marknadsökonomi baseras på. Ändå finns det mo-

raliska argument för detta som onekligen står sig väl. För att citera Westholm: "Den som förvaltar sitt pund väl kommer att belönas i en marknadsekonomi. Det är följden av rättssäkerhet och lagfäst rätt till personligt ägande. På samma sätt som den som förvaltar sin position rätt kommer att ha ett betydande inflytande i ett centralt planerat samhälle. I en marknadsekonomi kan framgång mätas i ökad köpkraft och ökat personligt oberoende. I en centralplanerad ekonomi kan framgång mätas i ökad makt över andra och allt fler som blir beroende av en själv" (s 34).

Borgerligheten skulle inte behöva skämmas.

Men det finns hopp. Borgerlighetens ideologiska självförtroende har gradvis förstärkts. Det gemensamma familjepolitiska förslaget, som i grunden handlar om en fundamentalt annorlunda välfärdsmodell än den socialdemokratiska, vittnar — för att ta ett konkret exempel — om det. Den sociala ingenjörskonsten sjunger på sista versen. Medvetenheten om vad som de facto är möjligt att åstadkomma med politiken som *medel* har ökat markant. Övertron på politiken är borta. Detta skildras på ett mycket förtjänstfullt sätt i Nils Karlsons uppsats "Ett rättvisare Sverige?".

Styrning och planering är inte längre högsta mode. Detta av två fundamentala skäl. För det första på grund av olika implementeringsproblem; effekterna av de politiska besluten blir inte alltid vad de

är avsedda att bli. I takt med att den moderna staten expanderat har den också blivit mjukare. Den har fått allt svårare att klara av det som den verkligen bör klara av: rättstrygghet, god sjukvård och utbildning etc.

För det andra på grund av fördelningsproblem. Karlson avfyra här ett grundskott mot hela den socialdemokratiska modellen. Hur definieras egentligen "rättvisa"? Med hänvisning till den politisk-filosofiska litteraturen skiljer han mellan distributiv och proceduriell rättvisa. Tesen är att distributiv rättvisa är politiskt svåruppnåeligt (för att inte säga ouppnåeligt) Problemet består i att finna godtagbara fördelningskriterier. Det är inte alltid särskilt lätt att finna objektiva mått på hur förtjänst, behov eller merit skall värderas, varken i förhållande till varandra eller inbördes. Fördelningspolitiken bär således med sig ett betydande mått av godtycke, som tenderar att skapa konflikter.

Avslutningsvis: det är självfallet förödande för ett av de politiska blocken att under decennium efter decennium tvingas befinna sig i opposition. Med det valsystem vi har sedan 1970 är emellertid en upprepning av de 44 åren socialdemokraterna satt i kanslihuset otänkbar. Sverige kommer att få, ja har förmodligen redan fått, en normal parlamentarisk situation med någorlunda täta och regelbundna regeringsskiften. Själva grundvalen för den socialdemokratiska hegemonin kommer därför att vittra bort. Även vad gäller utrikespolitiken.